

A marosvásárhelyi serdülők dohányzási szokásai

Szathmáry Mioara dr.^{1,2} ■ Ianoși Edith Simona dr.¹ ■ Gáll Zsuzsanna dr.³
Dogar Cătălin Moise dr.⁴ ■ Jimborean Gabriela dr.¹

¹Marosvásárhelyi „George Emil Palade” Orvosi, Gyógyszerészeti, Tudomány és Technológiai Egyetem,
Tüdőgyógyászat Tanszék, Románia

²Marosvásárhelyi „George Emil Palade” Orvosi, Gyógyszerészeti, Tudomány és Technológiai Egyetem,
Doktori Iskola, Románia

³Marosvásárhelyi „George Emil Palade” Orvosi, Gyógyszerészeti,
Tudomány és Technológiai Egyetem, IV. Gyermekgyógyászat Tanszék, Románia

⁴Marosvásárhelyi „George Emil Palade” Orvosi, Gyógyszerészeti, Tudomány és Technológiai Egyetem,
Mesterképzés, Románia

Bevezetés: A dohányzás továbbra is komoly probléma világszerte, és jelentős következményekkel jár az egyénre és a közegészségre nézve egyaránt. A legtöbb aktív dohányos már 18 éves kora előtt kipróbálta a cigarettázást.

Célkitűzés: Közleményünkben bemutatjuk a marosvásárhelyi gyerekek körében a dohányzás hatásairól és a dohányzási szokásokról készült felmérés eredményeit, összehasonlítva azokat országos és világméretű statisztikai adatokkal. A vizsgálat célja a dohányzás gyakoriságának és motivációjának, valamint a dohányzás káros hatásaival kapcsolatos ismereteknek a felmérése volt a marosvásárhelyi serdülők körében, hogy célzottabb prevenciók beavatkozásokat lehessen végezni.

Anyag és módszer: 17 kérdésből álló kérdőívet osztottunk ki a marosvásárhelyi iskolákban, melyben rákérdeztünk a serdülők és hozzátartozóik dohányzási szokásaira.

Eredmények: 105 diák töltötte ki névtelenül a kérdőívet, közülük 59,05% gimnáziumba, 15,24% elméleti líceumba, 25,71% pedig szakiskolába jár. A válaszolók 54,29%-a lány, és 34,29% falun lakik. A megkérdezett diákok 43,81%-a dohányzott már a korábbi életkorban. A 9–10. osztályosok fele, illetve a 11–12. osztályosok 75%-a szívott már cigarettát. A gyerekek 40%-a otthon passzívan dohányzik, és ezek a gyerekek sokkal gyakrabban lesznek aktív dohányosok. A legtöbb diák a barátok társaságában gyújtott rá először, 4,34% 10 éves kora előtt és 78,2% 12–15 évesen. 52,14% elektromos cigarettát használ. 45 tanuló nyilatkozta, hogy a dohányzásról semmilyen információ nem jutott el hozzá.

Következtetés: Az eredmények azt mutatják, hogy számos kampány ellenére a gyerekek többségéhez nem jut el hiteles információ a dohányzás hatásáról. A fiatalok társas környezetben, kortársaik és szülei hatására kezdenek el cigarettázni, ezért a prevenciók stratégiáknak elsősorban a szociális készségek fejlesztésére kell épülniük. A dohányzás ellenőrzését biztosító jogszabályok mellett a dohánytermékek elérhetőségének csökkentése – főleg a kiskorúak számára –, direkt és indirekt reklámozásuk további szigorítása, valamint megelőzési programok – mint a kiterjedt lakossági tájékoztatás (országos szintű, munkahelyi/iskolai dohányzásellenes kampányok) – egyaránt szükségesek.

Orv Hetil. 2024; 165(42): 1669–1675.

Kulcsszavak: dohányzás, serdülők, megelőzés

Smoking habits of the adolescents from Tirgu-Mures

Introduction: Smoking remains a major concern globally, with significant consequences for public and individual health.

Objective: We performed a survey about the smoking habits and the knowledge about the effects of smoking among young people in Tirgu-Mures. The aim of this study is to highlight the differences and similarities in the smoking behavior of young people, thus providing a wider perspective on this issue.

Material and method: A questionnaire with 17 questions was distributed in the schools of Tirgu-Mures. We asked about the smoking habits of the subjects and their relatives.

Results: 105 students filled in the questionnaire anonymously, of them 59.05% attends gymnasium, 15.24% theoretical high-school, and 25.71% vocational school. 54.29% of respondents are girls and 34.29% from rural area. 43.81% of the students had smoked before. 50% of the 9–10. grade students, and 75% of the 11–12. grades have smoked cigarettes. 40% of children are second-hand smokers at home, and these children are much more likely to

become active smokers. Most of the students had smoked for the first time in the company of a friend, 4.34% of them before the age of 10 years, and 78.2% of them at 12–15 years old. 52.14% use electric cigarettes. 45 students had not received any information about smoking.

Conclusion: The results show that, despite numerous campaigns, the majority of children do not receive authentic information about the effects of smoking. Young people start smoking cigarettes in a social environment, under the influence of their peers and parents, therefore, prevention strategies must be primarily based on the development of social skills. In addition to legislation ensuring the control of smoking, reducing the availability of tobacco products – especially for minors –, further tightening the direct and indirect advertising of tobacco products, and prevention programs such as extensive public information are also necessary.

Keywords: smoking, adolescent, prevention

Szathmáry M, Ianoși ES, Gáll Zs, Dogar CM, Jimborean G. [Smoking habits of the adolescents from Tirgu-Mures]. *Orv Hetil.* 2024; 165(42): 1669–1675.

(Beérkezett: 2024. július 24.; elfogadva: 2024. augusztus 16.)

A dohányzás továbbra is komoly probléma világszerte, és jelentős következményekkel jár az egyénre és a közegészségre nézve egyaránt. Míg 2019-ben minden 5. felnőtt személy (19%) dohányzott Romániában, 2023-ban a rendszeresen dohányzók aránya a férfiaknál 39% volt, a nőknél pedig 29% az Eurobarométer adatai alapján [1]. Ez jelentősen nagyobb az Európai Unió 28%-os, illetve 21%-os átlagánál [2]. A dohányzás (beleértve a passzív dohányzást is) a halálózások körülbelül 17%-ához járult hozzá 2023-ban Romániában [2].

A legtöbb (87%) aktív dohányos már 18 éves kora előtt kipróbálta a cigarettázást [2, 3]. Az a dohányos, aki nagyon fiatalon kezdett el dohányozni, hajlamosabb a szövödmények és társbetegségek kialakulására, mint az idősebb korban kezdő társa [4].

A gyermek- és serdülőkori dohányzás jelentős egészségi problémákat okoz a fiatalok körében, beleértve a légúti megbetegedések számának és súlyosságának növekedését, a fizikai erőnlét csökkenését, valamint a tüdő növekedésére és működésére gyakorolt lehetséges hatásokat [5].

Az elmúlt 10 évben Amerikában és Angliában a felére csökkent annak esélye, hogy egy 11–15 éves gyerek dohányzik [4, 5]. Ez a változás részben az új törvényeknek köszönhető: a reklámokat betiltották, a boltok csak 18 éven felülieknek árulhatnak dohányt, a nyilvános helyen való dohányzás tiltása, a büntetések, illetve a „füstmentes” kampányok révén [4, 6–8].

Ennek ellenére Romániában a tizenévesek dohányzásáról szóló statisztikai adatok komoly aggodalomra adnak okot. 2022-ben a 15 évesek 25%-a számolt be arról, hogy dohányzott az előző hónapban, ami jelentősen meghaladja az uniós 18%-os átlagot [2]. A tinédzserek dohányzási aránya 2014 óta nem változott, és a felnőttekkel ellentétben a fiúk és a lányok dohányzási aránya között kicsi a mérhető különbség. Ezenkívül a 2019. évi ESPAD-felmérés adatai (European School Survey on Alcohol and other Drugs – Európai iskolai felmérés a gyermekek alkohol- és egyéb drogfogyasztási szokásairól) azt

mutatták, hogy Romániában a 15–16 éves fiatalok 40%-a cigarettázott vagy használt elektromos cigarettát az előző 30 napban, ami a legnagyobb arány az uniós országok között [2].

Célkitűzés

Cikkünkben bemutatjuk a marosvásárhelyi fiatalok körében a dohányzás hatásairól és a dohányzási szokásokról készült felmérés eredményeit, összehasonlítva azokat országos és világszintű statisztikai adatokkal. A cél az, hogy rávilágítsunk a marosvásárhelyi fiatalok dohányzási magatartásában mutatkozó különbségekre és hasonlóságokra, így szélesebb perspektívát biztosítva ezzel a kérdéssel kapcsolatban, valamint hangsúlyozzuk a prevenció és az oktatás fontosságát.

Anyag és módszer

17 kérdésből álló, általunk összeállított kérdőívet osztottunk ki a marosvásárhelyi iskolákban. Felmérésünk online kérdőíven alapszik, mely magyar, illetve román nyelven volt elérhető. Olyan adatokra tér ki, mint például az alanyok és hozzátartozóik dohányzási szokásai, különféle dohánytermékek fogyasztása (hagyományos dohány, elektromos cigaretta, snüssz, nikotintasak, vízpipa). Kérdőívünk részletesen vizsgálja az első dohányzással kapcsolatos adatokat, illetve felméri a fogyasztók tudatosságát e termékek potenciális ártalmainak lehetőségével kapcsolatban.

Az eredményeket az IBM SPSS v. 23 statisztikai programmal (IBM Corporation, Armonk, NY, USA) dolgoztuk fel. Szignifikánsnak tekintettük a $p < 0,05$ értéket.

Eredmények

105 diák töltötte ki önkéntesen, névtelenül a kérdőívet, közülük 59,05% gimnáziumba (6–8. osztályba), 15,24% elméleti liceumba és 25,71% szakiskolába (9–12. osztály-

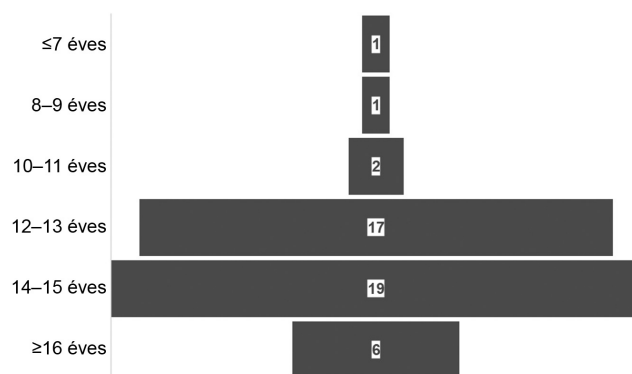
1. táblázat | A marosvásárhelyi tinédzserek eloszlása a dohányzás és a demográfiai adatok szerint

	Dohányzó		Nem dohányzó		p
	Fiú	Lány	Fiú	Lány	
Nem	16	30	32	27	0,049
Kor (osztály)	6–8. o.	9–12. o.	6–8. o.	9–12. o.	0,005
Lakhely	Város	Falu	Város	Falu	0,651
Szülő dohányzik?	Igen	Nem	Igen	Nem	<0,0001
A házban dohányoznak?	Igen	Nem	Igen	Nem	<0,0001

ba) jár. A válaszolók 54,29%-a lány, és 34,29% falun lakik.

A megkérdezett diákok 43,81%-a szívott már cigarettát (1. táblázat). A lányok többsége, a fiúkkal ellentétben, kipróbálta a dohányzást ($p = 0,049$). A dohányzást kipróbáló gyerekek többsége felnőtt dohányzó környezetből származik. A gyermek viselkedésére a legnagyobb befolyást a szülő példája gyakorolja, majd a barátok követik. A tanuló és a szülő dohányzása közötti összefüggést vizsgálva statisztikailag szignifikáns különbséget találtunk ($p < 0,0001$): a dohányzást kipróbáló gyerekek többségének (67,3%) dohányzó szülei vannak, a nem dohányzó körében pedig a többségnél (96,66%) a szülők sem dohányoznak. A gyerekek 40%-a látja a hozzátartozókat a házban dohányozni, a leggyakrabban a szülőket (24 esetben), 10 esetben mindenki bent cigarettázik, illetve 5 esetben csak a nagyszülők.

Egyre fiatalabb korban kezdik el a gyerekek a dohányzást. A dohányzást kipróbáló válaszadók 41,3%-a 14–15

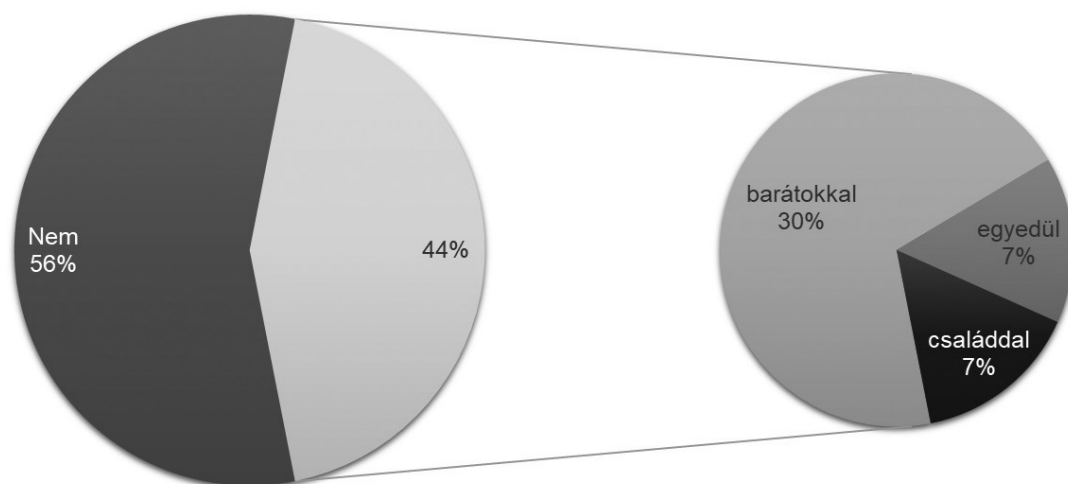
1. ábra | A marosvásárhelyi fiatalok eloszlása az első dohányzás időpontja szerint

évesen gyújtott rá először, 36,95%-a 12–13 évesen, illetve 13% 16 éves korban vagy utána. 2 gyermek azonban már 10 éves kora előtt elszívta első cigarettáját (1. ábra).

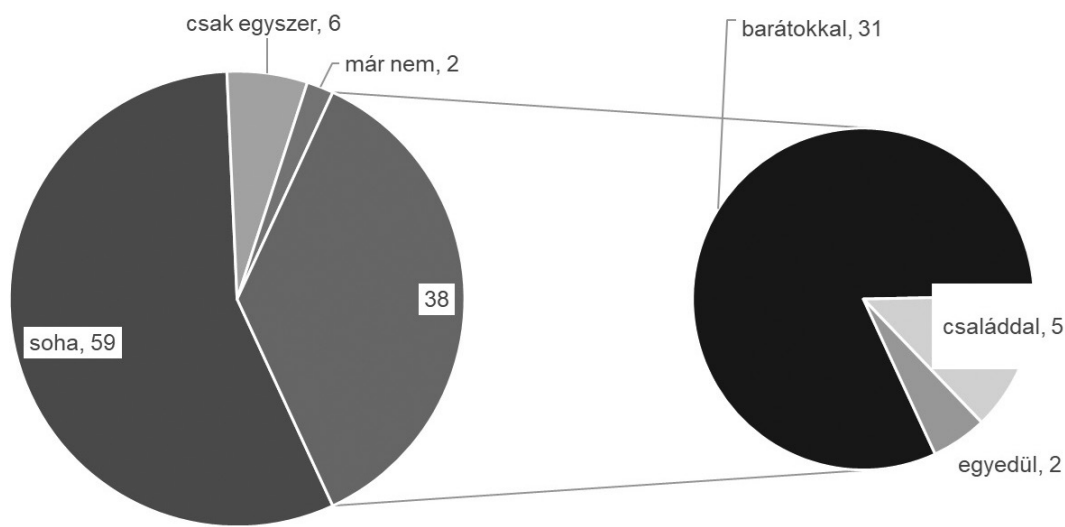
A gimnazista gyerekek 67,74%-a nem próbálta ki, azonban a 9–10. osztályosok fele, illetve a 11–12. osztályosok 75%-a használt dohányterméket. A szakiskolások 77,77%-a dohányzott már legalább egyszer.

32 diák barátok társaságában, 7 serdülő egyedül és szintén 7 gyerek a szülők jelenlétében gyújtott rá először (2. ábra). Csak 6 diák vallotta azt, hogy egyetlenegyszer próbálta ki a cigarettát, ketten már nem dohányoznak. A serdülők 68,89%-a barátok társaságában, 24,44%-a egyedül, illetve 11,11%-a a családtagokkal dohányzik (3. ábra).

93 gyerek nyilatkozta, hogy nem cigarettázott a teszt kitöltése előtti 30 napban. Az utolsó hónapban 2 diák 1 vagy 2 napon, 3 gyerek 3–5 napon gyújtott rá. 7 serdülőkorú válaszolta azt, hogy majdnem minden nap dohányzott. Amikor rágyújtott, napi 1 cigarettát szívott 6 diák, 2–2 válaszoló nyilatkozta, hogy napi 6 szálnál kevesebbet, 6–10 szálat, illetve több mint 11 szálat szívott el azokon a napokon, amikor rágyújtott. 10 diák hagyomá-

2. ábra | A gyerekek eloszlása aszerint, hogy kivel dohányoztak először

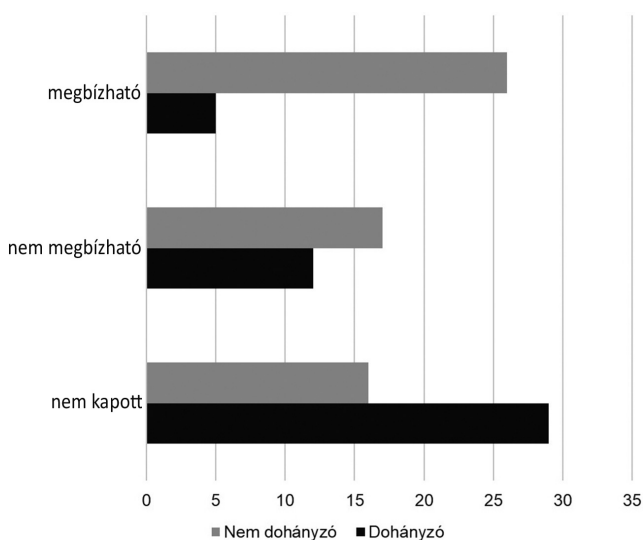

3. ábra | A serdülők eloszlása aszerint, hogy kivel szoktak dohányozni

nyos dohányt, 24 pedig elektromos cigarettát használt, 6 próbálta ki a snüsszt (nikotintasakot), illetve 3-an a vízipipát.

A válaszoló diákok közül 19 a környezete miatt gyűjtött rá, 15 kíváncsiságból, 14 lazításként. 7 diák tartja divatosnak, 8 nyilatkozta azt, hogy így idősebbnek tűnnek, 2 élvezi a hatását, 2 erősebbnek érzi tőle magát. 6 gyerek panaszkodott fejfájásról, 3 hasfájásról, illetve 2-en köhögéssről, mely a cigarettázás közben jelentkezett.

45 tanuló nyilatkozta, hogy a dohányzásról semmilyen információ nem jutott el hozzá, 16 az internetről, 13 barátoktól és 18 családtagoktól szerzett információkat. Megbízható információt tanároktól 9, illetve egészségügyben dolgozó személytől 4 tanuló kapott. Összehasonlítva az információ forrását a cigarettát kipróbáló, illetve a soha nem dohányzó tanulók csoportja között,

4. ábra | A serdülők eloszlása a dohányzásról kapott információk szerint

statisztikailag szignifikáns különbséget kaptunk ($p = 0,0002$). A dohányzó diákok többsége nem kapott vagy nem megfelelő helyről kapott kétes minőségű információt (4. ábra).

Megbeszélés

A dohányzás globális közegészségügyi probléma, amely jelentős hatással van az egyén és a társadalom jólétére egyaránt [1, 6, 9]. A fiatalok körében végzett jelen felmérés során, melyre 105 válasz érkezett, megpróbáltuk jobban megérteni a dohányzási szokások mögött meghúzódó viselkedést és motivációt ebben a populációban, hogy hatékonyabb prevenciós beavatkozásokat tudjunk végezni.

A dohányzás az életminőség és a várható élettartam csökkenésének vezető oka [1, 3, 4]. A dohányzás az utóbbi időben egyre inkább a gyermekek betegsége. A dohány az első drog, amellyel a fiatalok kapcsolatba kerülnek [10], és legtöbbször már a középiskolában tesztelik az ízt, főleg az utóbbi időben a különböző ízesítésű dohánytermékek révén [5]. Az újonnan rágyújtók 90%-a gyermek és tinédzser [5, 9].

Az elmúlt években a fiatalok a dohánytermékek nagyobb választékával találkoznak. Bár számos prevenciós beavatkozás létezik, évente több ezer tinédzsernél alakul ki dohánytermék-függőség [2, 4, 6]. A dohányipar, hogy megőrizze bevételét, folyamatosan keresi az új fogyasztókat, akik gyakran tinédzserek és fiatalok, a dohányzás megkezdésének kora pedig egyre csökken [4, 5].

Az elektromos cigaretta a legtöbb ember szerint káros következmények nélküli, modern dohányzási forma. Az ártalmatlannak vélt szokás azonban biztos út a dohányzás felé, mivel az elektromos cigarettát használó fiatalok körében háromszor nagyobb a rákosítás esélye, valamint sokkal nagyobb a fémeknek való kitettség, ami károsíthatja az agy és a szervek fejlődését [5, 11].

Angliában körülbelül 400 000, 11–15 éves fiatal próbálta ki a dohányzást, és körülbelül 100 000 jelenleg is dohányzik. A 15 évesek több mint 3%-a hetente többször dohányzik [4]. A dohányzó szülőkkel rendelkező gyermekek körülbelül háromszor nagyobb valószínűséggel kezdenek el dohányozni [4, 5]. A gyerekek is nagyobb valószínűséggel dohányoznak, ha testvéreik vagy barátaik cigarettáznak [6]. Hasonlóan aggasztó eredményeket találtunk mi is. A 33 dohányzó szülő gyermekei közül csak 2 nem próbálta ki a nikotintartalmú termékeket.

Romániában a legfrissebb statisztikai adatok szerint a serdülők és fiatalok körében továbbra is komoly probléma a dohányzás elterjedtsége, különösen az intézetben elhelyezett gyermekek és a bizonytalan társadalmi-gazdasági környezetben élők körében [1, 12, 13]. A tanulmányok azt mutatják, hogy a 13 és 15 év közötti romániai serdülők körülbelül 26%-a dohányzott már legalább egyszer, míg 9,5%-uk aktív dohányos [1, 12, 13].

A tanulmányunkban megkérdezettek fele (56,2%) soha nem próbálta ki a dohányzást. Aggasztóan nagy a romániai dohányzó fiatalok aránya, mely jelentősen meghaladja a globális átlagot. 2023-ban a 15–16 évesek 31%-a kipróbálta már a cigarettát Romániában, míg az európai átlag 22% [1, 2, 9].

Összehasonlítva a jelen felmérésből nyert adatokat a globális szintű adatokkal, megállapítható, hogy a dohányzási szokások a fiatalok körében jelentős változásokon mentek keresztül az elmúlt évtizedben. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) becslése szerint 2020-ban a 13–15 évesek körülbelül 13%-a próbált ki valamilyen dohányterméket, ami jelentős csökkenés az előző évekhez képest: 2017-ben 30,1% volt [13]. Ez a dohányzás gyakoriságának csökkentésére irányuló globális erőfeszítések sikerét jelzi.

Egy 2019 és 2021 között, Nyíregyházán, a terhesek gondozásba vételekor végzett felmérésben rákérdeztek az első cigaretta elszívásának (dohányzás kipróbálása) életévére is, melyre az önmagukat aktuálisan vagy korábban dohányzónak minősítő 825 nő közül 67% válaszolt [14]. A legfiatalabb életkor 9 év, a legidősebb 33 év volt. A gyakorisági görbe két csúcspontot jelzett: a 14 és a 16 éves korcsoportban. A jelentős többség kiskorúként gyújtott rá először: 29,8% 15 évesnél fiatalabban, 48,3% 15–17 évesen, 20,4% 18–24 évesen, és csak 1,4% 25 éves kor után [14]. 2017-ben Romániában a valaha dohányzók 28,0%-a 10 évesnél fiatalabb életkorban próbálta ki először a cigarettát [13]. A mi tanulmányunkban a dohányzók 4,34%-a 10 éves kora előtt, illetve 78,2%-a 12–15 évesen próbált ki először dohányterméket.

A Moldovai Köztársaságban 2019-ben végzett Global Adolescent Smoking Study (GYTS – Global Youth Tobacco Survey) szerint a 13 és 15 év közötti diákok 16,3%-a aktív dohányos (a fiúk 20,4%-a és a lányok 11,8%-a) [14]. Az irodalmi adatokkal ellentétben [1, 2, 15] a mi tanulmányunkban a lányok körében volt sokkal gyakoribb a cigarettázás, ami magyarázható a relatíve kis

esetszámmal. Mivel kiskorúakat vontunk be a tanulmányunkba, szükség volt a szülők és az iskolák vezetőinek beleegyezésére. Sajnos több szülő, illetve egyes iskolák vezetői is elzárkóztak a kérdőív kitöltése és a tájékoztatósi órák megtartása elől.

Ami a dohányzással kapcsolatos első tapasztalatot illeti, a legtöbb megkérdezett, aki kipróbálta, baráti társaságban tette (28,6%). Ez hangsúlyozza a társadalmi csoport befolyását a fiatalok, különösen a tinédzserek dohányzással kapcsolatos döntéseire. A megkérdezettek 6,7%-a szülei jelenlétében próbálta ki először, ami érdekes, generációk közötti dinamikát jelez. Mivel a felnőttek a jövő generációinak példaképei, nagyon fontos a szülők és a leendő szülők hangsúlyosabb oktatása a cigarettafüstnek a növekvő és fejlődő szervezetre kifejtett hatásairól.

Romániában a gyerekek 35,9%-a otthon, illetve 34,2%-a nyilvános helyen volt kitéve passzív dohányzásnak [13]. A Moldovában végzett Global Adolescent Smoking Study (GYTS, 2019) szerint a gyerekek 43,2%-át veszik körül nyilvános helyeken és zárt terekben dohányzó felnőttek, és a diákok 28,3%-a van kitéve a dohányfüstnek otthon [15]. A mi felmérésünkben kiderült, hogy a gyerekek 40%-a otthon passzívan dohányzik, és ezek a gyerekek sokkal gyakrabban lesznek aktív dohányosok.

A dohánytermék-preferenciák tanulmányozása során azt találtuk, hogy a dohányzó résztvevők nyilatkozata alapján változatos lehetőség kínálkozik a klasszikus dohánytól az elektromos cigarettáig. Ez a változatosság tükrözi a dohányiparban bekövetkezett változásokat és azt, hogy a fiatalok hogyan választják meg dohányzási módszereiket. Másrészt a gyerekek a szigorú jogszabályok mellett is könnyen hozzájuthatnak a dohánytermékekhez, Romániában 2017-ben a kamaszok 70,7%-a megvette a dohányterméket, és 78,4%-ukat nem is próbálták megakadályozni [13].

Amerikában a dohányzó középiskolások 74,6%-a (2021-ben) és 87,1%-a (2023-ban) különböző ízesítésű elektromos cigarettát használt [6]. Egy 2023-ban végzett felmérés szerint az összes amerikai diák 10%-a elektromos cigarettát, 3,7%-a hagyományos cigarettát, 1,7%-a nikotintasakot, 1,1%-a vízipipát használt [6]. Moldovában a diákok 7,4%-a (a fiúk 10,6%-a és a lányok 4,2%-a) dohányzik, a diákok 3,9%-a (a fiúk 4,9%-a és a lányok 2,7%-a) melegített dohánytermékeket, 1,7%-a füstmentes dohányt, 12,7%-a elektromos cigarettát használ [15]. Ezekhez az adatokhoz hasonló eredményeket találtunk mi is, a tinédzserek főleg az elektromos cigarettát részesítik előnyben.

Az elektromos cigarettát választók gyakrabban használnak más, függőséget okozó szereket (alkohol, drogok), illetve sokkal gyakoribbak körükben a magatartászavarok (vezetés, szexuális aktivitás, agresszivitás) [16, 17].

Ezen aggasztó mutatók javítása érdekében a legfontosabb az oktatás. Számos kampány ellenére a megkérdezett tanulók 46,86%-a állítja, hogy semmilyen informá-

ció nem jutott el hozzá a dohányzásról. Megbízható információt tanároktól, illetve egészségügyben dolgozó személytől csak 29,52% kapott. A dohányt kipróbáló diákok statisztikailag is jelentős többsége nem hallott a dohányzás hatásairól, vagy nem megbízható információt kapott.

A kérdőívből származó információk feldolgozása után, ezen adatokkal és a dohányzásról szóló hiteles információkkal felkerestünk több iskolát, és az osztályfőnöki órakon, illetve az „iskola másként” hét keretében tájékoztató kampányt végeztünk. Ezekon az interaktív órákon a diákok aktívan tanultak a dohányzásról, ennek hatásairól, illetve a leszokás lehetőségeiről. A diákok szívesen vettek részt a projektek, kampányok elkészítésében. Tájékoztató matricákat raktunk ki azokon a helyeken, ahová a gyerekek elbújnak dohányozni.

A kulturális és társadalmi különbségek alapvető szerepet játszhatnak a romániai fiatalok és más országok dohányzási magatartása közötti eltérések magyarázatában. Az olyan tényezők, mint a cigaretta hozzáférhetősége, a megelőzési kampányok, a társadalmi normák és az egészségnevelés, nagyban befolyásolják a fiatalok dohányzással kapcsolatos döntéseit. Alapvető fontosságú, hogy a közpolitikák és a megelőzési programok kidolgozása során foglalkozzanak ezekkel a kérdésekkel [18–22]. Regionálisan is jelentős különbségek vannak a fiatalok dohányzási szokásaiban. Az európai országokban például jelentős eltérések mutatkoznak a dohányzás elterjedtségét nézve, és az olyan országok, mint Svédország, kisebb arányt jelentenek Romániához vagy Görögországhoz képest [18–21]. Ez arra utal, hogy a megelőzési és oktatási stratégiákat az egyes országok kulturális és társadalmi sajátosságaihoz kell igazítani.

Óriási kísértés a dohányzás kipróbálására, különösen serdülőkorban, amikor a személyiség formálódik [10]. Az ok, hogy miért válnak a dohányzás és néha még más, illegális szerek rabjává is, abban rejlik, hogy a körülöttük lévők hogyan látják őket. A tinédzserek ezt a szocializációért, bizonyos körök általi el- és befogadásért vagy az iskolai teljesítmény hiánya, a marginalizálódás, valamint a szorongás és depresszió jeleinek kezelése miatt generált stressz miatt teszik. Sok dohányos elismeri, hogy már korán, általában 6. vagy 7. osztályban próbált ki először cigarettát [1, 4, 5, 13].

Következtetés

Az eredmények azt mutatják, hogy a számos kampány ellenére a gyerekek többségéhez nem jut el hiteles információ a dohányzás hatásáról. A fiatalok társas környezetben, kortársaik és szüleik hatására kezdenek el cigarettázni, ezért a prevenció stratégiáknak elsősorban a szociális készségek fejlesztésére kell épülniük. A dohányzás ellenőrzését biztosító jogszabályok mellett a dohánytermékek elérhetőségének csökkentése – főleg a kiskorúak számára –, a dohánytermékek direkt és indirekt reklámozásának további szigorítása, valamint a megelő-

zési programok – mint a kiterjedt lakossági tájékoztatás (országos szintű, munkahelyi/iskolai dohányzásellenes kampányok) – egyaránt szükségesek.

Anyagi támogatás: A kézirat megírása, illetve a kapcsolódó kutatómunka anyagi támogatásban nem részesült.

Szerzői munkamegosztás: Sz. M., I. E. S., J. G.: A kérdőív szerkesztése, adatok gyűjtése. Sz. M., G. Zs.: Az adatok feldolgozása. Sz. M., I. E. S., G. Zs., D. C. M.: Irodalomkutatás. Sz. M., G. Zs.: A dolgozat megírása, az adatok összegzése és a kézirat első változatának elkészítése. I. E. S., J. G.: A kézirat áttekintése, módosítása a végleges változat elkészítéséhez. A közlemény végleges változatát valamennyi szerző elolvasta és jóváhagyta.

Érdekltségek: A szerzőknek nincsenek érdekltségeik.

Irodalom

- [1] European Observatory on Health Systems and Policies, OECD, European Commission. State of Health in the EU. Románia – 2023. Country profile on health. [Profilul de țară din 2023 în ceea ce privește sănătatea.] Available from: https://health.ec.europa.eu/document/download/f427c4df-b6e5-455e-880c-600964b40a11_en?filename=2023_chp_ro_romanian.pdf [accessed: July 15, 2024]. [Romanian]
- [2] European Union. Standard Eurobarometer 99 – 2023. Attitudes of Europeans towards tobacco and electronic cigarettes. Country factsheets in English – Romania. Available from: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2995> [accessed: July 20, 2024].
- [3] Sockrider M, Rosen JB. Management of smoking and vaping cessation in adolescents. Available from: <https://www.uptodate.com/contents/management-of-smoking-and-vaping-cessation-in-adolescents> [accessed: June 21, 2024].
- [4] NHS Digital. Smoking, drinking and drug use among young people in England, 2021. National statistics, accredited official statistics. Available from: <https://digital.nhs.uk/data-and-information/publications/statistical/smoking-drinking-and-drug-use-among-young-people-in-england/2021> [accessed: June 06, 2024].
- [5] American Lung Association. Tobacco use among children and teens. Available from: <https://www.lung.org/quit-smoking/smoking-facts/tobacco-use-among-children> [accessed: July 20, 2024].
- [6] Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Youth and tobacco use. Available from: https://www.cdc.gov/tobacco/data_statistics/fact_sheets/youth_data/tobacco_use/index.htm [accessed: July 19, 2024].
- [7] National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion (US), Office on Smoking and Health. The health consequences of smoking – 50 years of progress: A report of the Surgeon General. Centers for Disease Control and Prevention (US). Atlanta, GA, 2014. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK179276/> [accessed: July 21, 2024].
- [8] Global Burden of Disease Study (GBD) 2019 Tobacco Collaborators. Spatial, temporal, and demographic patterns in prevalence of smoking tobacco use and attributable disease burden in 204 countries and territories, 1990–2019: a systematic analysis from the Global Burden of Disease Study 2019. *Lancet* 2021; 397(10292): 2337–2360. Erratum: *Lancet* 2021; 397(10292): 2336.

- [9] World Health Organisation (WHO). Tobacco use or smoking among adolescents most recent nationally representative survey. Available from: <https://www.who.int/data/gho/data/indicators/indicator-details/GHO/gho-tobacco-control-monitor-survey-reporting-prevalence-of-tobacco-use-or-smoking-among-adolescents> [accessed: July 16, 2024].
- [10] Pikó B, Varga Sz. What motivates smoking and alcohol drinking of young people? A behavioral epidemiologic study. [Mi motiválja a fiatalok dohányzását és alkoholfogyasztását? Magatartás-epidemiológiai elemzés.] *Orv Hetil.* 2014; 155: 100–105. [Hungarian]
- [11] Kochvar A, Hao G, Dai HD. Biomarkers of metal exposure in adolescent e-cigarette users: correlations with vaping frequency and flavouring. *Tob Control* 29 April 2024. Published online first, doi: 10.1136/tc-2023-058554. [Epub ahead of print]
- [12] Budin CE, Răjnovanu RM, Bordea IR, et al. Smoking in teenagers from the social protection system. What do we know about it? *Medicina* 2021; 57: 484.
- [13] World Health Organisation (WHO). The Global Youth Tobacco Survey (GYTS) – fact sheet, Romania 2017. Available from: [https://cdn.who.int/media/docs/default-source/ncds/ncd-surveillance/data-reporting/romania/romania-gyts-2017-factsheet-\(ages-13-15\)-\(final\)31may2018_tag508.pdf?sfvrsn=324922e8_1&download=true](https://cdn.who.int/media/docs/default-source/ncds/ncd-surveillance/data-reporting/romania/romania-gyts-2017-factsheet-(ages-13-15)-(final)31may2018_tag508.pdf?sfvrsn=324922e8_1&download=true) [accessed: July 21, 2024].
- [14] Rákóczi I, Balázs P, Foley KL. Tobacco smoking primary survey of pregnant women in the maternity and child health service. [Dohányzó várandósok elsődleges védőnői állapotfelmérése az alapellátásban.] *Orv Hetil.* 2024; 165: 545–552. [Hungarian]
- [15] Revenco N, Plesca DA, Diaconescu S, et al. Smoking cessation in children and adolescents. National clinical protocol. PCN-430. [Renunțarea la fumat la copiii și adolescenți. Protocol clinic național. PCN-430.] Chișinău, 2024. Available from: <https://ms.gov.md/wp-content/uploads/2024/04/PCN-430-%E2%80%9ERenun%C8%9Barea-la-fumat-la-copii-%C8%99i-adolesten%C8%9Bi%E2%80%9D-aprobat-prin-Ordinul-MS-nr.300-din-22.03.2024.pdf#:~:text=%E2%80%A220Renun%C8%9Barea%20la%20fumat:%20se%20evalueaz%C4%83%20ca%20o> [accessed: June 18, 2024]. [Romanian]
- [16] Chang YP, Seo YS. E-cigarette use and concurrent risk behaviors among adolescents. *Nurs Outlook* 2021; 69: 302–310.
- [17] World Health Organization. WHO report on the global tobacco epidemic, 2017: monitoring tobacco use and prevention policies. Geneva, 2017. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241512824> [accessed: July 2024].
- [18] World Health Organization. WHO global report on trends in prevalence of tobacco use 2000–2025. Fourth edition, 2021. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789240039322> [accessed: July 2024].
- [19] American Academy of Pediatrics. Youth tobacco cessation: considerations for clinicians, 2022. Available from: https://downloads.aap.org/AAP/PDF/AAP_Youth_Tobacco_Cessation_Considerations_for_Clinicians.pdf [accessed: July 20, 2024].
- [20] Owens DK, Davidson KW, et al. Primary care interventions for prevention and cessation of tobacco use in children and adolescents: US Preventive Services Task Force recommendation statement. *JAMA* 2020; 323: 1590–1598.
- [21] Nationale Institute for Health and Care Excellence (NICE). Tobacco: preventing uptake, promoting quitting and treating dependence. NICE guideline. 2021, last updated: 16 January 2023. Available from: www.nice.org.uk/guidance/ng209 [accessed: July 15 2024].
- [22] Brys Z, Tóth G, Urbán R, et al. The epidemiology of smoking and e-cigarette use in the Hungarian adult population in 2018. [A dohányzás és az e-cigaretta-használat epidemiológiája a felnőtt magyar népesség körében 2018-ban.] *Orv Hetil.* 2022; 163: 31–38. [Hungarian]

(Gáll Zsuzsanna dr.,
Marosvásárhely, Gheorghe Marinescu út 42.,
540142, Románia
e-mail: nzsuzsanna@yahoo.com)

MEGHÍVÓ

Az Észak-budai Szent János Centrumkórház Tudományos és Oktatási Bizottsága
tisztelttel meghívja az érdeklődőket a következő tudományos ülésére.

Időpont: 2024. október 31. (csütörtök) 14 óra

Helyszín: Szent János Kórház Auditórium – 1125 Budapest, Diós árok 1–3.

Üléselnök: Prof. Dr. Hirschberg Andor

Program:

Kocsis Imola dr. (Szemészeti Osztály): A rövidlátás kombinált terápiái 15 perc

Kis János Tibor dr., Schandl László dr., Kiss Krisztina dr., Winkler Gábor dr.

(II. Belgyógyászat-Diabetológiai Osztály): Az 1-es típusú cukorbetegség gyógyítása, megelőzése már nem álom 15 perc

Ilyés Levente dr. (Idegsebészeti Osztály): Sürgősségi spinális kórképek, a sürgős műtéti indikáció szempontjai 15 perc

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

A cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje és az esetlegesen végrehajtott módosítások feltüntetésre kerülnek.